

*Oamenilor care mi-au făcut bine.
Oamenilor care mi-au făcut rău.
Toți sînt mostre ale vieții.
Dar mai ales cînilor mei și pisicilor mele,
care mi-au îndulcit viața,
prin iubirea și prin fidelitatea lor fără condiții.
Pe nici unul nu i-am uitat.
Iar urna Nerei
îmi poate amorți în suflet,
dar, ca și cea a înaintașilor ei,
nu se va șterge niciodată
din viața mea.*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VULPESCU, ILEANA

Viață, viață legată cu ață/Ileana Vulpescu; pref.:
Romulus Vulpescu. - Ploiești; Tempus-Ro, 2009
ISBN 978-606-92086-1-8

I. Vulpescu, Romulus (pref.)

821.135.1-31

ILEANA VULPESCU

VIATĂ, VIATĂ, LEGATĂ CU AȚĂ

roman

2007

EDITURA TEMPUS

Culegerea computerizată, corectura în șpalt, paginarea, tehnoredactarea, scanarea și retușul imaginilor:

Tatiana STEPA

Coperta, prezentarea grafică și corectura în pagini:

Romulus VULPESCU

Lectura finală pentru bun de tipar:

AUTOAREA

Pentru a ilustra cartea s-a recurs
la picturi pe lemn și pe sticlă din lucrările:

Corina NICOLESCU,

Icoane vechi românești, Editura Meridiane, București, 1971

Juliana DANCO, Dumitru DANCO,

La Peinture paysanne sur verre de Roumanie,

Éditions Meridiane, București, 1979

Coperta I: *Maica Domnului*. Pictură în tempera pe lemn. 6,35x46,5 cm. Detaliu. Biserica din Sînpaul, județul Cluj, 1753.

Cotor: *Maica Domnului cu pruncul*. Pictură în tempera pe lemn. 93x64 cm. Detaliu. Mănăstirea Valea Mare, județul Argeș, prima jumătate a secolului al XVII-lea.

Coperta interioară: *Mater Dolorosa*. Pictură țărănească pe sticlă. 54x49 cm. Țara Oltului, 1867.

Coperta IV: *Mater Dolorosa*. Pictură țărănească pe sticlă. Țara Oltului, Arpașul de Jos, 1877. Autor: Savu MOGA (1816-1899).

Portretul autoarei. Foto: Adi STOICOVICI. Apărut în revista „Tango”, nr. 7, noiembrie 2005.

Ca să-ți fie drag să trăiești trebuie să iubești oamenii. Să-i iubești. Măcar câțiva într-o viață. Mila nu-nseamnă drag de viață. E-o coardă a cărei vibrație te face să navighezi prin viață, punîndu-te-n locul semenului pe care-l judeci. Îl judeci, încerci să-l înțelegi, îi ierți multe. Asta nu-nseamnă că-l și iubești. Poți fi dispus chiar să-ți dai viața pentru un semen al tău, fără să-l iubești. Ai da-o chiar cu voluptatea de-a scăpa de ea. De-a trece pe-un tărîm al unei sperate neștiințe totale, a unei liniști netulburate. Câți oameni nu și-ar dori să se culce seara și să nu se mai scoale dimineța. Cele mai cumplite inspiratoare ale acestei dorințe sînt bolile fără speranță de vindecare, boli chinuitoare, echivalente ale unei neîngăduit de lungi agonii; și singurătatea. În privința trupului – cu grave repercusiuni asupra sufletului. Momentul cînd îți dai seama că n-ai avut pe cine să iubești într-o viață înseamnă începutul agoniei sufletului, agonie ce se

reflectă mai întâi într-un cenușiu amorf al ochilor – ei îmbătînesc primii – într-un rictus al gurii, pe care-ți trebuie mult exercițiu în oglindă pentru a învăța să-l ascunzi. Această agonie sufletească se reflectă într-o îmbătrînire fizică bruscă. Descoperirea asta, a vidului unei vieți, te schimbă de azi pe mâine, ca trecerea prin groaza unei catastrofe.

De obicei, oamenii-și fac spaime cu privire la un viitor cu semne sumbre în prezent. Suzana nu și-ar fi-nchipuit că un om își poate-afla spaime într-un trecut tern, lipsit de bucurii în mare parte, dar și de catastrofe. Nu și-ar fi-nchipuit că lipsa dragostei de oameni, de mulți oameni, într-un trecut mort și-ngropat, putea fi temei de spaimă. O viață ca o-ncăpere goală, cu pereții coșcoviți.

«Trecut mort și-ngropat». Expresia trebuie să fi datat de pe vremea cînd la români nu se pomenea de incinerare. Altminteri, de ce nu: «trecut mort și făcut scrum ori cenușă ?». Scrum și cenușă, cum spera ea s-ajungă-n câteva zile, dacă Dumnezeu voia să le-arate un semn de bunăvoință, ei și lui fiu-său, Mihai. «Semn de bunăvoință !», de parcă s-ar fi aflat la un ghișeu, în fața unui funcționar public ! «Tendința omului de-a transpune totul în mărunțișul nostru de viață». Și cum să fi gîndit despre Dumnezeu pentru a nu reduce legătura cu El la dimensiunile mediocre, umane ? «Bunătatea, mizericordia Lui ?». Speră ca Dumnezeu să și le manifeste curînd față de ea. Mult mai important era altceva: Cel de Sus să-și manifeste bunătatea asupra lui Mihai, fiindcă ea se simțea tot mai vinovată că adusese pe lume acest copil nelegitim, adică «fără tată» în certificatul de naștere.

Cît ea fusese în putere și dăduse pe brînci lecții de matematică și de fizică, Mihai nu se-arătase frustrat de

lipsa unui tată. Boala maică-sii îi trezise brusc nemulțumirea copilului fără tată, nemulțumire transpusă în reproșuri pe-un ton dur și mai ales de zeflema: «Unde ți-e, cucoană, bărbatul să te poarte-n cîrcă pe la doctori ?». «Ai fi putut să ai un tată legitim care să moară și să-ți lase o pensie mai mică decît trei-patru meditații de-ale mele. Sau și mai bine – unul plecat peste mări și țări, unul care să nici nu-și mai aducă-aminte că are undeva un copil; ori, ca supremă grijă, să-ți trimită din an în Paști cîte-o fotografie cu niște canguri ori cu peisaje exotice».

«La patruzeci și doi de ani, copil îți trebuia și încă din flori ?! La cîtă minte ai, mă mir cum dracu' de-i faci pe „meditații“ ăștia de intră prin facultăți !». «Cu-aceeași minte și pe tine te-am făcut cibernetician. Te rog să mă ierți că te-am adus pe lume. Eu n-am să mi-o iert nici pe patul de moarte». «Oho, începem iară cu moartea, ca să impresionăm auditoriul ! Mai bine fă-mi niște sendviciuri că azi stau pînă seara la firmă».

Cuprinsă de spaima femeii singure care se-apropie de perioada infertilității, făcuse acest copil ca să nu rămînă fără nimeni pe lume. Îl făcuse din dragoste, nu numai din panică. Iar acum se simțea mai singură decît catapultată într-un pustiu. Și cel mai greu de-ndurat îi era să descopere că, deși se spune că sîngele apă nu se face, ea își simțea propriul copil mai străin decît primul om întîlnit pe stradă. Sîngele apă nu se face, dar se face venin. O ardeau remușcările că dăduse viață unui copil căruia, cum se dovedea, izbutise să-i aducă doar nefericire. Nefericire pe care boala o tîrăște după sine în orice familie și cu-atît mai mult cînd familia e compusă doar din doi inși; acolo unde grijile toate și belelele cad în spinarea celui sănătos. Îi venea greu să-l

acuze pe Mihai de lipsă unei elementare mile față de ea ca mamă, bună-rea, care se străduise cum știuse mai bine să-l învețe două limbi de circulație și să-l mai dea și la școala germană, ca element în plus pentru reușita lui în viață. Numai Suzana știa cât o costaseră meditațiile de germană pentru copilul ăsta, ea nerupînd o boabă nemțească. Mama Suzanei, bunica lui Mihai, îl ajuta cât de cât cu amintirile ei de germană, din cele patru clase de liceu făcute la călugărițe. Pe vremea Marioarei Mănoiu, mama Suzanei și bunica lui Mihai, cînd cineva spunea «am învățat la călugărițe» era limpede că la unul dintre pensiunile ținute de călugărițe catolice. Tatăl Suzanei învățase germana în liceu, dar nici timp n-avea să se ocupe de nepot și nici talent pedagogic.

La terminarea liceului, băiatului îi venise ideea să meargă la Filosofie, nemulțumit de răspunsurile pe care, față de marile probleme ale Lumii, ale Omului, i le oferea viața curentă.

«Dragul mamei, învață o meserie din care să ai ce mânca și pe urmă n-ai decît să faci filosofie, sociologie...».

«Numai la mîncare trebuie să-i stea omului mîntea ? Preocupări mai înalte nu poate să aibă ?». «Dac-ai ști cât de greu cîștigă unii pîinea...». «Vrei să-mi scoți pe nas cît ai muncit tu pentru mine, ce sacrificii nemaipomenite ai făcut ca să mă crești singură ?». «Vreau să-ți spun că averi nu-ți las, neamuri de-ajutor – nu, relații sus-puse – ioc. Și-atunci, să te-ndemn, du-te, mamă, la Filosofie, ca s-ajungi, în cel mai fericit caz, asistent sau cercetător, cu-o leafă de doi bani ? Asta să te-ndemn ? S-ajungi muritor de foame după ce n-oi mai fi eu ?». «Da ! Cu tine se sfîrșește pămîntul !». «Se sfîrșește o sursă de bani; pămîntul încă nu dă semne de

ducă !». Proastă cum era de cînd o făcuse mă-sa, nu i-a mai pomenit că o leafă de asistent nu i-ar fi ajuns nici pentru benzina „Daciei“ și nici pentru țigări. Însemna să-nvenineze și mai mult relațiile dintre ei. Ce să-i mai pomenească lui Mihai și de „Dacia“, care, oricum, îi crea complexe de inferioritate printre colegii cu mărci de peste cinci sute de milioane, ba chiar de miliarde. Mihai se simțea la marginea noii societăți, cea în care crescuse, născut fiind în 1982. Degeaba încercase Suzana să-i inculce cât de cât un spirit de modestie. «Uită-te mereu la copiii care-n recreații n-au nici o felie de pîine, nu la ăi cu șuncă de Praga și cu salam de Sibiu». Cînd făcea și ea rost, pînă-n '89, de banane sau de portocale, i le dădea să le mănînce acasă. Ea, taică-său și maică-sa nici nu se-atingeau de ele: «ca să aibă copilul»; dar, ce e drept, nici copilul nu se gîndea să le-ntindă și lor o bucățică. «Mamă, dă-mi și la școală o banană». «Dacă ai avea atîtea banane cît să-i poți da fiecărui coleg al tău o felie cît degetul, ți-aș da și banană. Dar ca tu să mănînci și altora să le lase gura apă, asta nu. Ia un măr».

Dacă maică-sa și taică-său ar mai fi trăit și povestea cu banana s-ar fi repetat, în loc să-mpartă banana-n patru, cum ar fi fost pedagogic, Suzana tot «copilului» i-ar fi dat-o și azi întregă. Egoismul este intrinsec ființei umane, dar cînd îl mai și cultivi prin asemenea educație, la ce să te-aștepți ? Cînd boala îl face pe om să-și dorească singur moartea, de ce să te mire că i-o doresc și ceilalți ? Unii chiar din milă creștină, alții pentru a scăpa de-o grea povară pe care obosesc s-o tot poarte. Maică-sa, Marioara Mănoiu, treisprezece zile mai trăise după operație și ei, Suzanei, tracasată între gospodărie, meditații și spital i se

părise cel mai cumplit calvar. Era limpede că prin moartea maică-sii pierdea singurul sprijin ce-i mai rămăsese. Și totuși, când speranța unei vindecări a bolnavei și revenirea la o viață normală (normală în sensul mersului la closet pe propriile picioare), când speranța asta nu mai existase, moartea mamei i se părise o imensă ușurare. Marioara Mănoiu își luase lucrurile de moarte într-o sacoșă, la spital, și i le-ncredințase unei infirmiere. La ultima convorbire cu Suzana o rugase s-o incinereze. «De ce, mamă, când avem loc la Bellu ?». «Fiindcă, după tine n-o să mai fie cine să-ngrijească mormîntul». «Dar Mihai ?». Maică-sa o privise, zîmbindu-i ca unuia slab de minte și dăduse o pagubă dintr-o mîină descărnată și-nvinețită de perfuzii. «Suzana, mamă, n-am fost noi două cele mai apropiate ființe, dar mă gîndesc ce singură-ai să rămîi după... Acuma, du-te-acasă».

De cînd murise maică-sa și de cînd simțea cum se-apropie și ea de sfîrșit, în minte-i veneau mereu, ca o melopee mîngîietoare, niște versuri de Bacovia, care ei, la tinerete îi aduseseră doar o adiere de tristețe ce se risipea în depărtări, versuri destinate de poet unei femei. Acuma le simțea lipite de suflet, ca pielea de trup. Le simțea ca promisiunea unei haine calde pe timp de îngheț:

«Ascultă, tu, bine, iubito,
Nu plînge și nu-ți fie teamă.
Ascultă cum greu, din adîncuri,
Pămîntul la dînsul ne cheamă».

I le șoptea la ureche bătrînului ei cîine, un retriever auriu care-mplinise șaptesprezece ani, echivalentul a optzeci și patru de ani umani. Ea, om, ar fi trebuit să-mplinească șaizeci și șapte. Spera să nu-i mai apuce. Pentru ca să-l scutească pe fiu-său de prezența a două epave, dacă-l

punea la socoteală pe Oro care, obișnuit să-și facă nevoile într-un anumit loc din curte și numai acolo, nemaivînd cine să-l coboare îndată ce se cerea afară, abia tîrîndu-și picioarele, nemaiputînd să se țină, transformase scara între etajul lor și parter într-un amestec de urină cu fecale, ceea ce pe Mihai îl scandaliza și-l făcea să-și debiteze toate grosolăniile cu putință, iar pe eventualii solicitanți de lecții de fizică și de matematică să se lipsească de competența profesoară Suzana Mănoiu. Dealtminteri, cum abia mai sufla, ce lecții ar mai fi putut ține ?

«Ai putea foarte bine să mai cîștigi un ban dacă n-ar fi pacostea asta de cîine», conchisese Mihai, uitînd cît și-l dorise pe Oro și cum se mîndrise cu el la-nceput, pînă se-nvechise jucăria. «Oro, splendoare, Oro, iubire» ajunsese «pacostea» de azi, cum și Suzana ajunsese din «mama mea dragă și științifică» o biată bătrînă fără bărbat care s-o poarte pe la doctori, doctori unde se purta singură, în speranța că aveau să se termine și drumurile astea ce-i făceau viața și mai amară, cu așteptatul pe la uși, printre nenumărați amărîți ca și ea. Își dorea demult să se termine cu-o viață în care singurele vorbe bune le auzea de la prietena și fosta ei colegă de primară și de liceu, Sanda. Cît fusese internată la Fundeni, cu *by-pass*-urile, singura care venise la Suzana zi de zi (străbătînd cel puțin treizeci de kilometri – dus, treizeci – întors, cu trei-patru mijloace de locomoție), cine altcineva să fi fost decît buna samari-teancă Sanda ? Pe care numai Dumnezeu o putea răsplăti pentru cît bine făcuse la viața ei, o viață-n care n-avusese parte de răsfăț, ci numai de boală și de cîtiva bocanci în gură, bine simțiți: la două din noapte se trezise dată afară din casă de fostul ei soț, dată afară cu un copil de doi ani.

Și la nenorociri de la natură – cutremure, inundații – primii care sar în ajutorul sinistraților sînt săracii, amărîții. Rar, oameni sănătoși care să-i creadă bolnavului. Rar, bogat care să-i creadă săracului. De cînd lumea și pămîntul. Pînă-n '89, frigul din case, cozile nesfirșite la «cote» și la mărfuri la liber, împărțirea societății în «noi» și «ei» însemnaseră totuși, coeziune, măcar în rîndul celor din categoria «noi». După '89, coeziunea asta se destrămase. Opțiunile politice destrămaseră prietenii de-o viață, între oameni care nu-și cîștigau pînea din politică. Sărăcia și frigul nu mai însemnaseră elemente de coeziune. O pîclă deasă coborîse asupra tuturor, întunecîndu-le sufletul și crescîndu-le potențialul de ură și de egoism. În comunism, lipsurile și frigul îi apropiaseră pe oameni. După '89 nu se putea vorbi de lipsa lipsurilor și nici de stat, de-atîta căldură, în maiou și-n chiloți iarna, prin blocuri. Începuse boala micro-centralelor de apartament și-a economiei libere și silite doar de socotelile făcute pe hîrtie cu creionul, urmînd principiul lui Colbert, ministru al lui Ludovic al XIV-lea, și-anume întinsul pe măsura plăpumii: adică să nu cheltui mai mult decît cîștigi. Realitatea, cu-o inflație de cocă dospită, obliga mai toată lumea la asemenea socoteli, fără să fi auzit vreodată de Colbert.

Cînd Suzana plecase din spital, profesorul îi recomandase odihnă; iar ca exercițiu fizic – plimbarea de voie, cu pas domol, evitarea stresului, a enervărilor, a excesului de căldură, deci a caniculei, și a frigului, care nu fac bine nimănui, mai ales cardiacilor. Ea ascultase ca la biserică sfaturile profesorului, știind din capul locului că n-avea cum să le urmeze. «Și cînd vă reveniți complet după operație, umblăm și la carotidă». Îi mulțumise profesoru-

lui, își luase rămas-bun de la asistente și de la infirmiere, în timp ce Sanda îi adunase lucrurile într-o sacoșă. Un vecin al Sandei, samaritean milostiv și acesta, le dusese cu mașina lui de la Fundeni la Suzana acasă. Mihai tocmai se afla prin Banat, trimis de firma germană la care lucra, ceea ce-l scutise de-a se învoi de la serviciu, învoire ce-ar fi-nsemnat o neplăcere personală, nemaivorbind de cea a șefilor lui.

În casă, fiu-său nu dădea bani decît pentru întreținere, pe din două cu Suzana, și-și cumpăra mezeluri pentru sendviciurile lui și numai ale lui. «N-ai putea să dai și tu ceva în plus, Mihai?». «Dau destul. Ca un colocatar civilizat. Îmi adun și eu bani de-o mașină ca lumea. Doar n-o să merg cu hîrbu-ăsta de „Dacie“ pîn' la adînci bătrîneți?». «Hîrbul» avea cinci ani vechime.

Sanda îi făcea Suzanei cumpărăturile din banii ei, pe care-i vedea înapoi cînd primea Suzana pensia. Și măcar de s-ar fi putut recompensa în vreun fel față de Sanda, care-o pusese să jure că nu-i lasă, după moarte, nici un lucru, propria-i casă fiind depozitară de obiecte ale unor generații de intelectuali înstăriți. Se simțea atît de abuzivă și de vino-vată față de ființa asta milostivă, pe care n-o dădeau afară din casă nici sănătatea, nici banii. Și nici măcar nu se număra printre cei care n-au ce face cu timpul. Dacă nu ți-e obrazul chiar de toval, nu se poate să nu te roadă jena de-a nu răspunde cu nimic față de eforturile cuiva căruia-i ceri și-i tot ceri. Iar cînd se gîndea că dacă n-ar fi preocupat-o numai viitorul lui fiu-său ar fi putut să ducă o viață de cucoană, în sinea ei îi era și mai rușine de Sanda.

De-a lungul prieteniei lor de-o viață, Suzana n-o-ndatorase cu nimic pe Sanda: în afară de-un umăr pe care aceasta

să-și fi plîns amărăciunile. Ce-nsemna s-auzi o poveste tristă și revoltătoare, să-ncerci să usuci niște lacrimi cu-o vorbă bună ? Ce-nsemna pe lîngă bătutul Bucureștilor pe din patru, la spital, și pe din două, încărcată cu sacoșe de mîncare pentru ea, Suzana, pentru fiu-său (care, cum deschidea seara ușa, întreba «ce e de mîncare-n casa asta ?») și pentru amărîtul de Oro (care era tot mai trist și mai neputincios) ?

Oro uitase și să mai dea din coadă, stătea într-un colț cu-o privire din care pierise orice curiozitate. Un bătrîn ca toți bătrînii care-au trăit tot, au văzut tot și pe care nu-i mai interesează nimic. Doar cînd venea cu greu înapoi în casă, după ce se scăpase pe scară, pășea agale spre colțul lui, își punea botul pe labe, închidea ochii și ofta. Pe Suzana o podidea plînsul de fiecare dată. Se ducea lîngă el și se-apleca – deși n-avea voie – și-l mîngîia și-și lipea capul de urechile lui și-i șoptea: «Oro, sufletul meu, mai rabdă că nu mai avem mult și scăpăm». Apoi se ridica de lîngă Oro, care-i lungea mîna în semn de recunoștință. Și o remușcare îi trecea Suzanei nu numai prin suflet, ci întocmai ca un curent prin tot corpul. «Doamne, cum îi pot promite lui Oro că scăpăm ? Eu îmi pun speranța în operația de carotidă, operația mîntuirii, dar el, el cui rămîne?».

Suzana demult gîndise că soluția cea mai bună era să-și ia zilele. Știa și cum. Aflase-n spital, fără să vrea, la Reanimare. Aflase cum se poate produce o embolie. Dar nu voia să-i lase fiului ei apăsarea unei răzbumări, fiindcă, după cît văzuse ea în viață, orice sinucidere seamănă a învinuire pentru cei care-ți rămîn în urmă. Cît de nepăsător și de brutal în vorbe era fiu-său, și cît nu-i dădea nici un ajutor, ea i se considera îndatorată și dincolo de moarte.

Abia aștepta operația de carotidă – salvarea ei. O ieșire onorabilă din viață care să nu lase peceți întunecate în urmă. Dar Oro ? Dac-ar fi murit înaintea ei i-ar fi făcut mai ușoară plecarea din lume. Cui îl lăsa pe Oro ? «Doamne, învață-mă ce să fac?».

Pe vremea lui Dej, o colegă de liceu a Suzanei, grecoaică, izbutise să plece în Grecia, prin mari intervenții ale unor rude influente în țara lor și cu mare dare-de-mîină. Colega asta, Eleni Carianopol, nemăritată, avea ca singure neamuri în România un văr-primar și pe nevasta lui, iar ca partener de viață o superbă cățea dog arlechin. Oamenii ocupați, care plecau dimineța și mai veneau seara acasă, verișorii Elenei aveau ca mijloc de destindere alpinismul. În nici o duminică nu stăteau în București. Pe vremea cînd plecase Eleni Carianopol în Grecia, nu se puteau scoate, la emigrare, animale din România. Dacă mamă-sa n-ar fi protestat, Suzana ar fi luat-o la ea pe Nora, cățelușa Elenei.

Cînd își văzuse actele de plecare în regulă, Eleni îi spusese Suzanei că avea să roage un prieten doctor s-o eutanasiere pe Nora. «Doamne, Eleni, cum să omori splendoarea asta de cîine care are doar patru ani ? Chiar nu s-o găsi nimeni căruia s-o lași?» se-ngrozise Suzana. «Draga mea, ar suferi atît de mult fără mine încît... E ca și cînd mi-aș omori copilul, dar decît s-o las cu sufletul fript, mai bine...». După ce-o eutanasiase pe Nora, Eleni plecase de-acasă la niște prieteni. Suzana o condusesese la aeroport. Mai mult se priviseră decît vorbiseră. Cînd se-mbrățișaseră de despărțire, Eleni pusese capul pe umărul Suzanei și-i șoptise: «Dac-ai ști cu ce inimă plec... Nu cred c-am să pot uita vreodată. Dac-aș putea să mor acum...». Se desprinsese de Suzana, își luase rămas-bun de la verii ei și plecase